

Lukeva koulu -suunnittelutyökalu

Suunnittelutyökalu sisältää kolme osiota: tavoitteiden asettelun, lukutaitotiimin perustamisen ja lukutaitosuunnitelman laatimisen. Työkalu tarjoaa runsaasti ideoita tavoitteiden toteuttamiseksi.

Suunnittelutyökalua voi hyödyntää suoraan täydentämällä tiedostoa sähköisesti tai kopioimalla ideoita oman lukutaitosuunnitelman osaksi. Jokainen lukeva koulu on omanlaisensa ja lukeva kulttuuri rakentuu jokaisessa koulussa eri tavoin. Lukeva koulu -mallin hyödyntäminen ei velvoita koulua tietynlaiseen toimintaan, vaan tarjoaa tukea perusopetuksen opetussuunnitelman toteuttamiseen.

**Mitä on
monilukutaito?**

Lukeva koulu -toiminnan tavoitteet vuoteen 2030

(Kansallinen lukutaitostrategia 2030)

● Koulussa on **lukutaitotiimi**, johon kuuluvat esim. rehtori, kirjastovastaava, eri oppiaineiden opettajaedustajat, erityisopettajat, oppilaiden ja vanhempainyhdistysten edustajat.

● Koulussa on **pidemmän aikavälin lukutaito-ohjelma tai -suunnitelma**, joka pohjautuu kansalliseen lukutaitostrategiaan ja Lukeva kunta -toimenpiteisiin. Se sisältää lukutaitotyön sisällön ja arvioinnin sekä toimenpiteet ja vastuuhenkilöt.

● Koulussa on **riittävät resurssit** lukutaitotyön suunnitteluun ja toteutukseen (työaika, materiaalit, kirjallisuus, digitaaliset ympäristöt ja laitteet).

● Lukutaitotyön tavoitteena on luoda **lukeva toimintakulttuuri**, jossa lukutaitotyö tehdään näkyväksi yhdessä koko kouluyhteisön ja sidosryhmien kanssa.

● Monilukutaidon, lukemaan innostamisen ja kielitietoisuuden **kehittäminen on koko työyhteisön ja kaikkien oppiaineiden vastuulla.**

● Koulujen yhteistyö kirjaston kanssa on **sopimusperusteista ja suunnitelmallista**: eri tahoilla on omat vastuuhenkilöt yhteistyön edistämiseksi. Yhteistyö on kirjattu koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja vuosisuunnitelmaan.

● Koulussa panostetaan **innostaviin** lukutaitoa edistäviin monipuolisiin **oppimisympäristöihin.**

● Koululla on **riittävä teknologia ja osaaminen** tieto- ja viestintäteknologia- ja mediataitojen opettamiseksi.

Lukutaitotiimin kokoaminen

Koulussa on lukutaitotiimi, johon kuuluvat esim. rehtori, kirjastovastaava, eri oppiaineiden opettajaedustajat, erityisopettajat, oppilaiden ja vanhempainyhdistysten edustajat.

Nimetään koululle lukutaitotiimi

(rehtori, opettajat, henkilökunta, huoltaja, koulun kirjastovastaava tai -yhteyshenkilö, kirjaston henkilöstö, oppilaat jne...)

Nimi

Rooli

Yhteystiedot

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Tavoite/tavoitteet:

- ✓
- ✓
- ✓

Toteutus tavoitteiden saavuttamiseksi (Lukeva koulu -mallin idealista avuksi)

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

Ideoita koulun lukutaito- suunnitelmaan

Idealista on laadittu Kansallisen lukutaitostrategian 2030 Lukeva koulu -tavoitteiden pohjalta. Listan ideoita voi hyödyntää monien eri tavoitteiden saavuttamiseksi.

Jokainen lukeva koulu on omanlaisensa ja lukeva kulttuuri rakentuu jokaisessa koulussa eri tavoin.

Koulussa on **pidemmän aikavälin lukutaito-ohjelma tai -suunnitelma**, joka pohjautuu kansalliseen lukutaitostrategiaan ja Lukeva kunta -toimenpiteisiin. Se sisältää lukutaitotyön sisällön ja arvioinnin sekä toimenpiteet ja vastuuhenkilöt.

- Koulussa laaditaan oma lukutaitostrategia ja lukutaitosuunnitelma sen toteuttamiseksi
- Koulu toimii osana Lukeva kunta -verkostoa.
- Lukutaitotiimi osallistuu Lukeva koulu -mallin webinaareihin (koulutuksia, luentoja, infotilaisuuksia).
- Opettaja kannustetaan osallistumaan monilukutaitoa ja kielitietoisuutta tukeviin täydennyskoulutuksiin.

Omat ideat:

Koulussa on **riittävät resurssit** lukutaitotyön suunnitteluun ja toteutukseen (työaika, materiaalit, kirjallisuus, digitaaliset ympäristöt ja laitteet).

- Koululla on henkilö, jonka vastuulla on jakaa tietoa monilukutaidosta, tiedottaa kampanjoista ja seurata aiheeseen liittyvää tutkimusta. Hänen tehtäviinsä voi kuulua myös esimerkiksi lukutaitoa tukevien avustusten hakeminen ja sen varmistaminen, että koulun henkilöstöllä on ajantasaista tietoa lukemisen arvioinnin ja tuen menetelmistä ja välineistä.
- Koulu tekee yhteistyötä alemman tai ylemmän kouluasteen opettajien kanssa heikkojen lukijoiden luku- ja kirjoitustaidon sekä motivaation tukemiseksi.
- Suunnitellaan kullekin luokka-asteelle kirjallisuuden luokkasarjoja ja niihin liittyviä tehtäviä. Hyödynnetään yhteissuunnittelua ja kirjastoyhteistyötä tehtäväpakettien laatimisessa.
- Koulun kerho- tai iltapäivätoimintavalikoimassa on monilukutaitoa tukevaa toimintaa (esim. sanataide, draamakerho, lukupiiri).
- Kaksi- ja monikielisten ja S2-opetukseen osallistuvien lasten luku- ja kirjoitustaitoa sekä sanastoa vahvistetaan yhteistyössä alemman tai ylemmän luokka-asteen opettajien kanssa.
- Tarkistetaan koulun käytössä olevat luku- ja kirjoitustaidon arviointimateriaalit ja tarvittaessa päivitetään ne. Käytetään tutkimusperustaisia arviointivälineitä.
- Laaditaan erityisopettajan kanssa arviointisuunnitelma, jonka avulla voidaan seurata oppilaiden luku- ja kirjoitustaidon kehitystä, kartoittaa lisätukea tarvitsevat ja seurata edistymistä annetun tuen aikana.
- Erityisopettaja laatii yhteistyössä luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa heikoille lukijoille lukusuunnitelman, jonka avulla voidaan tarjota yksilöllistä tukea lukemisessa.
- Selkokielistetään materiaalia (esim. kokeita tai harjoitustehtäviä) yhteistyössä koulun opettajien ja muun henkilöstön kanssa.

- Hankitaan selkokielistä kirjallisuutta sitä tarvitseville.
- Käytetään äänikirjapalveluja oppimisen tukena (esim. Uudet lukutaidot, *Kuuntelen siis luen* -mallinnus).
- Suunnitellaan yhdessä heikoille lukijoille sopivia kirjallisuuden luokkasarjoja ja niihin liittyviä tehtäviä esimerkiksi kullekin luokka-asteelle. Varmistetaan, että jokainen oppilas pääsee lukemaan kokonaisia teoksia ja vahvistamaan omaa lukijuuttaan.

Omat ideat:

Lukutaitotyön tavoitteena on luoda **lukeva toimintakulttuuri**, jossa lukutaitotyö tehdään näkyväksi yhdessä koko kouluyhteisön ja sidosryhmien kanssa.

- Monipuolisen lukemisen määrää lisätään yhteisellä suunnitelmalla. Suunnitelmassa huomioidaan kaikki oppiaineet ja monipuoliset tulkinnan ja tuottamisen taidot.
- Oppilaiden käsitystä monilukutaidosta syvennetään, jotta he oppivat ymmärtämään lukemisen monipuolisuuden ja merkityksen jokaisessa päivässä.
- Oppilaille luetaan ääneen säännöllisesti.
- Jokaiseen koulupäivään tai -viikkoon varataan aikaa lukemiselle.
- Luokkiin kerätään lukulaatikoita (esim. sarjakuvia ja aikakauslehtiä), joita oppilaat voivat hyödyntää itsenäisesti esimerkiksi tehtyään oppitunnin tehtävät. Lukulaatikoissa on tarjolla monipuolista luettavaa erilaisille lukijoille.
- Kehitetään säännölliset koko koulun yhteiset lukutreenit tai -haasteet tai esimerkiksi lukuvälitunnit.
- Lukukauden aikana järjestetään *Koko koulu lukee* -tunteja. Myös huoltajat voidaan innostaa haasteeseen mukaan.
- Oppilaat järjestävät kirja- tai lukuvinkkauksia toisilleen (esim. luokkakummitoimintana).
- Hyödynnetään esimerkiksi Lukemon, Sivupiirin tai oppilaiden omia kirjavinkkejä ja löydetään kaikille kiinnostavaa luettavaa.
- Oppilaiden monipuolista lukemista seurataan ja tehdään näkyväksi (esim. leimat, lukupäiväkirja, lukuhaasteet, lukudiplomi, lukemista käsittelevä podcast, luokan nettisivuilla kirja-arviot tai diagrammit lukukerroista tai lukemisen määrästä).

Omat ideat:

Lukutaitokampanjoita ja harrastustoimintaa

- Tehdään yhteistyötä lukutaitoa tutkitusti edistävien ohjelmien tai hankkeiden kanssa, kuten *Lukumummit ja -vaarit* -ohjelman kanssa.
- Toteutetaan monilukutaitoon liittyvää yhteistyötä kulttuuritoimijoiden kanssa ja pyritään tekemään toiminnasta säännöllistä (esim. teatteriala, elokuvatoimijat, sanataide jne.).
- Suunnitellaan kotitehtäviä, joissa keskustellaan lukemisesta kotona tai luetaan yhdessä huoltajien kanssa. Ideoidaan lukemista tukevia ja lukemaan innostavia tehtäviä myös koulujen loma-ajalle.
- Oppilaiden kanssa osallistutaan valtakunnallisiin teemapäiviin tai -viikkoihin
- Järjestetään lukufestivaali tai muu tapahtuma, jossa palkitaan kaikkia oppilaita ja iloitaan lukemisesta.

Huoltajien kanssa

- Järjestetään vanhempainilta, jossa teemana on monilukutaito, lukeminen ja kirjoittaminen, sekä niiden merkitys.
- Vanhempainyhdistystä pyydetään mukaan lukutaidon vahvistamiseen. Huoltajien kanssa suunnitellaan esimerkiksi lukukummitoimintaa tai pyydetään huoltajia kertomaan työssään tarvitsemastaan luku- ja kirjoitustaidosta.
- Laaditaan oppilaiden huoltajille kirjavinkkilista, jonka avulla he voivat löytää omalle lapselle sopivaa luettavaa myös vapaa-ajalla. Kirjavinkkilistaan sisällytetään myös helppolukuisia, selkokielisiä ja monipuolista kirjallisuutta (kauno- ja tietokirjallisuutta). Erityisopettaja ja kirjaston henkilöstö voi toimia apuna listan laadinnassa.

Omat ideat:

Koulussa panostetaan **innostaviin** lukutaitoa edistäviin monipuolisiin **oppimisympäristöihin**.

- Luokissa/koulussa on oppilaiden käytössä viihtyisiä luku- ja kirjoituspaikkoja, esim. lukumaja.
- Koulussa on lukemiseen tarkoitettuja tiloja, joissa on tarjolla monenlaista luettavaa, esimerkiksi koulukirjasto.
- Koululla on digitaalinen sivusto, sosiaalisen median kanava tai painettu lehti, johon oppilaat voivat tuottaa omia tekstejä muiden luettavaksi.
- Koululle hankitaan ajantasaiset ja riittävät monilukutaidon kehittämistä edistävät materiaalit - kirjat, lehdet ja digimateriaali -, joita päivitetään ja täydennetään säännöllisesti.

Omat ideat:

Monilukutaidon monipuolinen **kehittäminen** on koko **työyhteisön ja kaikkien oppiaineiden vastuulla**.

- Opettajille varataan aikaa suunnitella lukutaitoa ja tiedonalan tekstitaitoja tukevaa kielitietoista opetusta.
- Kaikissa oppiaineissa tuetaan tiedonalakohtaisen monilukutaidon kehittämistä, hyödynnetään monipuolisesti kirjallisuutta ja erilaisia tekstejä sekä varmistetaan riittävästi luku-aikaa jokaiselle oppilaalle.
- Monilukutaitoa käsitellään opettajainkokouksissa esim. Lukeva koulu -mallin materiaalin avulla.
- Monilukutaitoa käsitellään aamunavauksissa.
- Lukeva koulu -mallin käytöstä tiedotetaan oppilaiden huoltajia.
- Kaikissa ryhmissä/oppiaineissa käytetään lukemista ja lukustrategioita tukevia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla oppilaat tottuvat harjoittelemaan lukemista sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä.

Omat ideat:

Koulujen yhteistyö kirjaston kanssa on **sopimus pohjaista ja suunnitelmallista**: eri tahoilla on omat vastuhenkilöt yhteistyön edistämiseksi. Yhteistyö on kirjattu koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja vuosisuunnitelmaan.

- Koululla on kirjastoyhteistyöstä vastaava opettaja, joka pitää yhteyttä lähikirjastoon.
- Koulun ja kirjaston yhteistyössä tehdään vuosittain suunnitelma lainaamisesta ja yhteisistä lukemista edistävästä toimista, kuten vinkkauksista tai työpajoista.
- Kirjastossa vierailaan säännöllisesti.
- Koululuokassa on jatkuvasti käytössä kirjaston aineistoja.
- Jokainen luokka vierailee _____ kertaa kirjastossa / osallistuu kirjallisuustapahtumaan tai kirjavinkkaukseen (verkossa tai livetapahtumissa).
- Kaikki _____ luokkalaiset hankkivat kirjastokortin (tai luokalla on käytössä yhteisökortti).
- Pyydetään kirjastolta opettajille ja koulun henkilöstölle suunnattuja kirjavinkkauksia sekä tietoa lasten- ja nuortenkirjallisuudesta, helppolukuisista kirjoista, selkokirjoista ja lukemaan motivoimisesta.
- Kirjastoyhteistyöstä vastaava opettaja tai kirjaston henkilöstö opastaa kirjaston tarjoamien e-kirjojen käytössä.
- Opetushenkilöstö tutustuu Monikielisen kirjaston palveluihin.
- Opetushenkilöstö hyödyntää opetuksessa Monikielisen kirjaston palveluita.
- Tiedotetaan opettajia Celia-kirjastosta, äänikirjoista ja niiden käyttömahdollisuuksista opiskelun ja lukemisen tukena.

Omat ideat:

Koululla on **riittävä teknologia ja osaaminen** tieto- ja viestintäteknologia taitojen ja mediataitojen opettamiseksi.

- Opettajien ja henkilöstön koulutus suunnitelmassa varmistetaan monilukutaitoon ja kielitietoiseen opetukseen liittyvä osaamisen kehittäminen.
- Veso-koulutuksissa huomioidaan opettajien monilukutaitokoulutus.
- Hyödynnetään Uudet lukutaidot -ohjelmassa laadittuja osaamisen kuvauksia.

Omat ideat: